

עלון
דו שבועי

ענג שבת

פרשת: שמות - וארא

עלון מס' 7 (1105)
(שנה עשרים ושמונה)

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

י"ז בטבת ה'תשע"ד
(20.12.2013)

מועדי השבת שמות ער"ש מוצ"ש

י-ם	17.20	16.04
ת"א	17.21	16.17
ח'פה	17.18	16.07
ב"ש	17.23	16.22
א'לת	17.21	16.15

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת שמות - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.01 - 5.03
זמן הנחת תפילין	5.31 - 5.33
הנץ החמה (מישור)	6.38 - 6.41
הנץ החמה (הנראה)	6.43 - 6.46
ס"ז ק"ש מג"א	8.20 - 8.23
חצות היום	11.39 - 11.42
מנחה גדולה	12.09 - 12.13
שקיעת החמה	16.40 - 16.43
צאת הכוכבים ב'	17.30 - 17.33

דף יומי: יומא מג - מט

מועדי השבת וארא

י-ם	17.23	16.07
ת"א	17.25	16.21
ח'פה	17.22	16.11
ב"ש	17.27	16.26
א'לת	17.25	16.19

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת וארא - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.04 - 5.06
זמן הנחת תפילין	5.34 - 5.36
הנץ החמה (מישור)	6.41 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.46 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.23 - 8.25
חצות היום	11.42 - 11.46
מנחה גדולה	12.13 - 12.16
שקיעת החמה	16.44 - 16.48
צאת הכוכבים ב'	17.34 - 17.38

דף יומי: יומא ג - נו

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.
לדוגמה: "זמן שקיעה מחר בטבריה"
את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il
ובם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת www.moreshet.co.il
יו"ר העמותה והעורך ער"ד שמואל כהן
כתובת: רח' בלוק 3, ת"א
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il
דפוס: אקסטרה פרינט 50-54-1700

השעבוד במצרים

נאמר לאברהם אבינו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך ועבדום וענו אותם. על מה חרי האף הגדול הזה שאמר לו הקב"ה כך? הרמב"ן בספר בראשית יב, י בסוף דבריו כותב טעם לדבר מפני שהיה אברהם מביא את שרה בנסיגון גדול, שאמר אחותי היא ולקחה פרעה ע"י זה. וקשה, אחר שנגזרה הגלות חזר ואמר כשהלך לגרר אחותי היא, ואיך יתכן שאחר שחטא וענש אותו יחזור על אותו חטא?

המהר"ל מביא את הגמרא בנדרים לב, א: אמר רבי אבהו מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר: וירק חניכיו ילידי ביתו. ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע. ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר: תן לי הנפש וכו'. ג' דעות וכולם תלו הדבר בחטא ודוקא בחטא אברהם, כי מן השורש והעיקר נמשך הכל, שאם נמצא חיסרון בשורש ימשך החסרון גם כן אל הנמשכים ממנו, ותוכל לומר שדעת רז"ל כי ה' יתברך הביא את זרע אברהם בגלות מפני שלא היה אברהם מתחזק כל כך באמונה, לכך הביא זרעו בגלות כדי שיקנו האמונה וידעו כח מעשיו שהוא עושה לאוהביו וגבורותיו אשר עשה לאויביו.

כלומר כל ירדת מצרים היתה לחשל את הצאצאים של אברהם ולהקנות להם אמונה בבורא עולם ולהכשירם לקבלת התורה.

הגזירה היתה ארבע מאות שנה שעבוד ואיך יצאו אחר מאתיים ועשר? מסביר הרא"ש שאם בעל העבד משחררו באחד מן הלשונות הרי אתה משולח ממני, או מגורש, או פטור אתה, יוצא לחירות, ואם כן הקב"ה כיון כך שהמצרים יגרשום ובמילא הם משוחררים.

וזבה מסביר את כפל הלשון ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו וכן גרש יגרש אתכם מזה היינו כל היציאה לפני הזמן תהיה על דעת המצרים והרי זה כאלו המצרים קבלו את הזמן שנקבע ובמילא יכולים ישראל להשתחרר.

ולמה מאתיים ועשר שנים? כותב הרא"ש ושמעתי טעם כי בעוד שהיו אבותינו בשעבוד היו עומדים האבות ומתפללים בעד ישראל. אמר להם הקב"ה כלום יש בכם שירצה ליגרע מאותיות שמו וכן אגרע ממנין השעבוד העתיד לבא על ישראל, אברהם ויעקב השיבו לאו. בא יצחק ואמר רבש"ע מן הדין היה שמי להיות נכתב בשין וכן הוא בדברי הימים 'ושבועתו לישחק', אני מוחל על כבודי שיכתב בצדי ותגרע מן החשבון עד שיגרע לעודף שיש מהשין עד הצדי וכמה הוא מאתיים ועשר. שלושה דברים שמרו על אבותינו במצרים: לא שינו שמם לשונם ומלבושם. כל עוד היהודי שומר על זהות עצמאית ומובדל ומופרש משאר האומות סכוי רבים לשרוד רוחנית ופיזית. יעקב אבינו מגיע לשלם מקום המיועד לפורענות כתיב: ויבא יעקב שלם שכמה, "שלם" - ר"ת שמם לשונם מלבושם. יוסף בבית המצרי חשב שכדאי להתלבש בלבוש מצרי ולשנות מלבושו וצורתו, מיד ותתפשהו בבגדו, על ידי שנוי בגדו הבינה, הנה הוא משלנו ואפשר להחטיא.

אז נראתה לו דמות דיוקנו של אביו: הזקן, הפאות, הלבוש היהודי וכשהבין וקיבל ניצל ממנה והוכשר למלך במצרים ולמושיעין של בני ישראל.

הספר השני נקרא שמות, ואלה שמות בני ישראל, ללמדך שכל עוד היהודים שומרים את שמם היהודי ישארו לנצח גם אם ירדו לגלות יצאו ממנה לחירות.

הרב **יהודה לנדא**, רב ב"כ רמה וצפון ת"א

<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ אריה מאיר בן שלמה זאב בלדקובסקי ז"ל, נפטר ב-כ"ד בטבת תש"ל. יהי זכרו ברוך!</p>	<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ נתן נטע ב"ר יעקב יצחק גרינברג ז"ל, נפטר ב-כ"א בטבת תשכ"ז. יהי זכרו ברוך!</p>
--	---

אילן יוחסין בעיצוב הגיגי ומפואר

אילן יוחסין משפחתי בגודל 50x70 ס"מ לברובת מצווה, התונה וברית מילה

1,350 ₪

- ידגיש התוכן המשפחתי של האירוע
- יחזק הקשר בין ענפי המשפחה
- יציג לחוגגים ואורחיהם את המסורת המשפחתית המפוארת לדורותיה
- האילן המשפחתי כולל מציאת מקור שם המשפחה ושורשיה ההיסטוריים.
- מקור המשפחה מתבסס על מחקר עם היזכרון
- האילן כולל עד 50 אנשים
- החומרים אודות אנשים יתקבלו מהלקוח
- המחיר כולל מע"מ
- הספקה באזור המרכז בלבד
- הדפסה על קנוואס בתוספת 200 ₪

לכרטיס נוספים, טל: 03-6094349 | www.thegenerations.info | thegenerations@amhazikaron.org

נאו"ת דש"א

נופש, אירוח ותרבות, ארגון שבתות עיון ושבת חתן

פסח בבית ההארחה המפואר ברמות שפירא - בית האיר

י"ד-כ"א ניסן תשע"ד (14-21/4/14)
שבועה לילת או חלקם

שני מנינים, הכשר מהדרין, שרויה ללא קטניות, מצה שמורה, שיעורים והרצאות, בריכה בחוה"מ, טיולים, סיורים ופעילות לילדים במהלך החג.

סדר מרכזי בעריכת החזן: **הרב בנימין מונק** "מכון ירושלים לחזנות" (אפשרות לסדר פרטי בתוספת תשלום)

שיכון חדרים לפי סדר ההרשמה | מחירים אטרקטיביים לנרשמים עד 31/12/13

נב - נמשכת ההרשמה לשבת פיוסיים (פרשת שמות) בחוף הגיא ולשבת חזנות (שבת שירה) ברמדה ירושלים

לפרטים והרשמה והזמנת הספר: שמעון ניי"ד: 052-3611441 | פקס: 08-9268663

גם לנשים מותר סוף-סוף... להיכנס למטבח...

אחרי חודשים ארוכים של התכתבויות וסחבת ומאבק משפטי, נפרצה סוף סוף הדרך גם להסמכתן של נשים כמשגיחות כשרות. האמת? המשפט הזה נשמע אבסורדי וקצת קשה להבנה ולעיכול לכל מי שסומך על בישולי רעייתו, ואפילו נהנה מהם בביתו במשך שנים רבות...

לפני חודשים אחדים השלימה קבוצת נשים את לימודיה בקורס מקצועי מטעם **תנועת האישה הדתית-לאומית "אמונה"**. הקורס, בניהולה של הטוענת הרבנית, **ער"ד מרים גולדפיש**, נבנה ונערך בהתאם לתוכנית הלימודים המוכרת על-ידי הרבנות הראשית לישראל. העבירו אותו, בין היתר, רבנים בכירים, מוכרים ובקיאיים בנושא והוא הקיף את כל הנושאים וההיבטים הנדרשים בתחומי הכשרות. ואולם בוגרות הקורס, אלה שעברו אותו בהצלחה ואף בהצטיינות, לא הורשו לגשת לבחינות ההסמכה מטעם הרבנות והמדינה, משום שהדרך הייתה חסומה; כידוע, למי שידוע, עד היום אין כניסה לנשים למטבחי מאפיה או מסעדה, אולם אירועים, מפעל או בית מלון, לשטוף כלים - בבקשה. גם להגיש לשולחן, ובודאי לנקות אותו, מותר. להשיג על שמירת כללי כשרות? זאת עבודה שמתאימה ואפשרית רק לגבריים...

אין שום ספק שמדובר בהישג היסטורי גדול ובעל היבטים רחבים ומשמעותיים. פריצת הדרך הזאת תפתח אפיקי תעסוקה חדשים עבור נשים רבות, שתחום זה היה סגור בפניהן כל השנים" אומרת **ליאורה מינקה**, ומציינת כי **בקרוב מאד צפוי להיפתח קורס שני לנשים בתחום השגחת כשרות**.

לפרטים ולהרשמה: tsiporet@emunah.co.il וכן בטלפון 03-6179248

דיני השבוע ומנהיגו

שבת פרשת שמות

ההפטרה: "הבאים ישרת יעקב" (ישעיהו כז, ו). הספרדים: "דברי ירמיהו (וימיהו א, א).

שבת פרשת וארא

ההפטרה: "כה אמר ה'" (יחזקאל כח, כה).

מברכים החודש: שבט.

ראש חודש שבט ביום החמישי, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

המולד: יום רביעי, שענה 1, 42 דקות ו-6 חלקים. אין אומרים אב הרחמים. אין מזכירים נשמות – ראה במשנה ברורה (רפד, ז') שכתב שבשום צורה לא מזכירים נשמות.

יום רביעי, ערב ראש חודש אומרים במנחה יום כיפור קטן ולא אומרים תחנון. (משנה ברורה תי, ד). יום כיפור קטן – תקנת הר"מ קורדבירו מהטעם שב"ח מתכפרים עונות החודש, וזהו שנאמר: "זמן כפרה לכל תולדותם", לכן, המבקש בערב ראש חודש, יהיה לו ראש החודש לכפרה שלמה.

השוכח יעלה ויבוא בתפילת ערבית, אם נזכר לפני שחתם "ה', המחזיר שכינתו לציון" – חוזר ל"יעלה ויבוא". אם אמר כבר שם ה' – אינו חוזר. זה הכלל בערבית השוכח לומר יעלה ויבוא – אינו חוזר, מפני שאין מקדשים את החדש בלילה (שולחן ערוך ורמ"א תכב, א ומשנה ברורה ב, ג).

השוכח יעלה ויבוא בשחרית: או בתפילת מנחה, אם עדיין לא הזכיר את שם ה' בברכת 'המחזיר שכינתו לציון', חוזר ואומר 'יעלה ויבוא'. ואם הזכיר כבר את שם ה', מסיים 'למדין חוקיך', וחוזר ואומר 'יעלה ויבוא'... 'תחזינה'... (משנה ברורה תכב, ה, וביאור הלכה קיד). אם כבר סיים ברכת 'המחזיר' ועדיין לא פתח במלה 'מודים' אומר במקום זה 'יעלה ויבוא' וממשיך 'מודים' אחריו שהתחיל 'מודים' ואילך שלא אמר 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים תפילתו חוזר ל'רצה' ואומר 'יעלה ויבוא' וממשיך כסדר התפילה עד גמירא. נזכר אחר הפסוק 'היו לרצון' (השני – לפני 'עושה שלום'), חוזר לתחילת שמונה-עשרה, אף כי לא עקר רגליו ואמר 'עושה שלום'. ואינו צריך לחזור 'ה' שתי תפתיח" (שולחן ערוך תכב, א ומשנה ברורה. שערי תשובה ש, ד וכך החיים טו).

השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בשחרית, וידוע בעצמו שאם יחזור מיד להתפלל לא יספיק לומר הלל עם הציבור, יאמר תחילה הלל עם הציבור ואחר כך יחזור ויתפלל עוד פעם שמונה-עשרה.

השוכח לומר יעלה ויבוא בתפילה, מתפלל פעמים עמידה בתפילה הבאה.

שליח ציבור ששכח לומר בתפילת לחש 'יעלה ויבוא', כל עוד לא סיים חזרת הש"ץ דינו כדון היחיד ששכח וחוזר כאמור לעיל. אך אם סיים תפילת הלחש – יכול לכוון לצאת ידי השלמה בחזרת הש"ץ (ולא צריך לחזור על תפילת לחש), אם בחזרת הש"ץ שכח נהג כתפילת לחש, אבל אם נזכר לאחר סיום החזרה – מפני טורח הציבור שוב אינו חוזר מראש התפילה (שולחן ערוך קכ, ג ומשנה ברורה תכב, א), אלא סומך על תפילת מוסף שעתידי להתפלל.

יעלה ויבוא בברכת המזון שכח לומר 'יעלה ויבוא' – אם עדיין לא אמר שם ה' בברכת בונה ירושלים, חוזר ל'יעלה ויבוא' ובנה ירושלים; ואם כבר סיים את הברכה, אך לא פתח עדיין בברכה שלאחריה 'ברוך', אומר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן ראשי חודשים לעמו ישראל לזכרון', וממשיך בברכה שלאחריה.

הלל אמירת הלל בראש חודש מקורו במנהג (שולחן ערוך תכב, ומשנה ברורה). לכן, קוראים אותו בדילוג (מה שנקרא חצי הלל) (משנה ברורה שם יב). בני ספרד אינם מברכים עליו. אבל בני אשכנז נוהגים לברך גם על קריאת חצי הלל בשם ומלכות, גם המתפללים ביחידות (שולחן ערוך ורמ"א תכב, ב). ספרדי שמתפלל בבית כנסת במניין אשכנזי לא יברך. גם אם הוא שליח ציבור – ראה יחזה דעה ז, לא. יש מחסידים

אשכנזים שגם הם אינם מברכים. בתוספות מעשה רב תרנו, מ, מובא שהגר"א לא בירך על הלל הנאמר בדילוג. ומוסיף שם שיצא ידי חובה מהש"ץ. מכאן משמע שגם אצל הגר"א הש"ץ כן בירך על ההלל.

כשאומרים הלל ללא ברכה – מסיימים את ההלל גם כן בלא ברכה – מסיימים: "אתה אל", (ולא אומרים "ברוך... מהולל בתשבחות). זמן אמירת הלל – כל היום – עד השקיעה (במשנה ברורה בביאור הלכה תכב).

אמר פסוקי הלל שלא כסדרן – לא יצא ידי חובה (שולחן ערוך תכב, ו). כופלים פסוקים שונים בהלל.

לגבי 'הודו' – הש"ץ מקריא 'הודו' – והציבור מחזיר 'הודו'. הש"ץ אומר 'יאמר נא ישראל... והציבור מחזיר: 'הודו', וכן ב: 'יאמרו נא בית אהרן' – הציבור 'הודו' וכן: 'יאמרו נא ירא' והציבור עונה 'הודו' – הציבור יכול לומר את הפסוקים בשקט ובלבד שיחזור אחרי הש"ץ ב: 'הודו לה'!'. אם קורא הלל ביחידות ראוי שלכתחילה יבקש מ-2 אנשים שיענו אחריו: 'הודו' (רמ"א תכב, ב) ומשנה ברורה ז, יח). במשנה ברורה מסייג ואומר שאם אין שם 2 אנשים מצויים – אינו צריך להקפיד על כך.

הפסק בהלל

אסור להפסיק בדיבור בכל ההלל – אפילו לא בין הפרקים (שולחן ערוך תכב, ב). לענות אמן ובודאי אמן יאה שמיא רבא – מותר.

המאחר לבית הכנסת בהלל

המאחר לבית הכנסת והציבור עומדים בהלל, יאמר אותו תחילה ואח"כ יתפלל (משנה ברורה תכב, טז). כל זה בתנאי שאמר קודם ברכות התורה, ובתנאי שנתן זמן לקריאת שמע ותפילת שמונה עשרה. העומד בפסוקי דמורה והגיעו ציבור להלל – יפסיק, ויאמר עם הציבור, אבל בלא ברכה (שם במשנה ברורה). המאחר ואמר הלל עם הציבור, ואחר כך נזדמן לו מנין שבו התפלל, רשאי לומר שוב הלל בלא ברכה.

ברכי נפשי

המנהג לומר אחרי שחרית בראש חודש פרק ק"ד שבתהלים – ברכי נפשי – יסודו במנהג ספרד ומובא בטור אור"ח סימן תכג, משום שהמזמור מפאר את בראית העולם ובו הפסוק: "עשה ירח למועדים". טעמו של ערוך השולחן שזהו המזמור שהלויים היו שרים בבית המקדש בשעת הקרבת קרבנות מוסף של ראש חודש (אור"ח תכד, ג). בנוסח אשכנז הוא שיר של יום בראש חודש ואין אומרים את השיר של אותו יום בשבוע.

ברכי נפשי (בתוספת שירי המעלות) אומרים גם בחורף בשבתות בין מנחה לערבית, משבת בראשית עד שבת הגדול. (בקני אומרים פרקי אבות).

תפילת מוסף

בטרם עומדים למוסף, מיד בתום אמירת חצי קדיש, חולצים את התפילין (שולחן ערוך תכג, ד ומשנה ברורה כה, טז). יש דעה במשנה ברורה (תכג, י ושער הציון) שאמרו לחלוץ התפילין במהלך ובא לציון, לפני 'הי רצון שנשמור חוקיך...' – שלא להפסיק בין קדיש לתפילה. מכל מקום ראוי, נאמר במשנה ברורה (סו, לה) שהש"ץ יסמן לקהל להתחיל בתפילת מוסף כולם יחד איתו.

השנה שהיא שנה מעוברת, עד לראש חודש ניסן מוסיפים במוסף: 'לכפרת פשע' (משנה ברורה תכג, ו). ונתנו טעמים לכך: בקטע שבו מוסיפים יש "ב לשונות בקשת טוב ובשנה מעוברת הוסיפו לשון נוסף לחודש ה-ג... בטעמי המנהגים (עמוד קצ"ז) הסביר כי החשיש שמה השנה אינה מעוברת ועיברו אותה בטעות, ונמצא שאוכלים חמץ בפסח על כן מוסיפים משפט לכפרת פשע. ויש עוד טעמים.

תפילה רוטה

פסוקי דזמרה (המשך)

מזמור לתודה

מזמור ק' בתהלים, שאומרים בימי חול בשחרית לפני 'יהי כבוד'. ברכת הודעה לגומל חסדים. כיוון שבכל יום נעשה לאדם נס, צריך להודות. לכן אחר שאמר "אשירה לה' כי גמל עלי" סומך הודאה זו (שולחן ערוך, או"ח סי' נ"א).

בשיבולי הלקט מובאים שני מנהגים הפוכים לגבי אמירת מזמור לתודה. מנהג אחד, המבוסס על המסורת שמזמור זה הושר בעת הקרבת קורבן התודה, ולכן יש לאומרו בכל יום חול, אך לא בשבת, בה אין מקריבים קורבן זה. מאחר ולפי דעה זו המזמור הושר בעת הקרבת קרבן תודה, מסכים הלבוש שיש לאמרו בימי חול ומוסיף כי יש לשיר ממש מזמור זה. מנהג שני בשיבולי הלקט גורס כי יש לומר את המזמור דווקא בשבת ולא בחול, משום שהשבת היא יום הודאה, כפי שנאמר: "מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות...".

באבודרהם הובאה דעה נוספת ולפיה אומרים מזמור לתודה בכל יום, בימי חול, בשבתות ובחגים, כך נהגו בספרד בתקופתו.

למעשה כיום נהוג ברוב הנוסחים (אשכנז, ספרד, ספרדים ותימן) לומר שיר זה ביום חול בלבד, ובשבת הוא מוחלף ב"מזמור שיר ליום השבת". לעומת זאת האיטלקים נוהגים לאומרו רק בשבתות ולא בימות החול.

יש שכתבו שאין לאומרו גם בערב פסח, משום שגם אז לא הוקרב קורבן תודה (משום שהוא מוקרב עם חמץ, ובאותו יום אסור להשהות חמץ מאמצע היום). כן יש הסוברים שאין אומרים מזמור זה בערב יום כיפור, ממתת שזמן אכילת קרבן תודה הוא יום ולילה, ואסור להקריב קרבן תודה בערב יום כיפור משום שממעט בזמן אכילתו. כפי דעה זו נוהגים האשכנזים וחלק מן הספרדים, אם כי רוב הספרדים נוהגים לאומרו גם בימים אלו.

ספרדים נוהגים לאומרו לפני "ברוך שאמר", כדי לסמכו לאמירת הקורבנות. ואומרים אותו בסוף מפני שהוא מעולה מכל הקורבנות, ועתידיים כל הקורבנות ליבטל וקורבן התודה קיימת לעולם, ולכן יאמר "מזמור לתודה" בענימה וביזמרה (סדר היום תפילת השחר דף י' ע"ב), ואומרים אותו בעמידה כמו כל פרשיות הקורבנות (מגן אברהם סי' מ"ח).

המזמור מיוחס למשה רבנו: רבי תנחומא בשם ריש לקיש: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה והתודה עליו וגו' התחיל ואמר מזמור לתודה וכו' (ירושלמי שבועות פ"א, ח). כתב רש"י: מזמור לתודה תקנו משה רבנו, דהוא ממזמורים הנאמרים על ידו, דכל המזמורים שבספר תהילים הכתובים אחר תפילה למשה איש האלוהים ולא נזכר בהם שדוד אמרם, תדע דמשה אמרם. ונראה הדבר שלכן לא הרבה בו יותר מוד' פסוקים, כנגד ארבעה מיני לחמי תודה, ופסוק ראשון אינו אלא דברי סופר, ומ'עבדו את ה' בשמחה" מתחיל המזמור וכו'.

יהי כבוד ה' לעולם

לקט של 21 פסוקים המופיע כבר בסדר רב עמרם גאון. יש שכתבו שהוא הקדמה למזמור "תהילה לדוד" (ובעצם הוא מסתיים בפסוקים "אשרי יושבי ביתך" וכו'). לעומת זאת היו שסברו שזהו הגרעין המקורי של פסוקי דזמרה, כנרמז משמם – פסוקים, ולא מזמורים. בקבלה מובאת חשיבות עצומה למזמור זה כאשר כל פסוק מכוון לאחת מאותיות השם "ש-ד-ו" (השם מופיע באופנים שונים במשך שבע פעמים).

כך יש להגיד בסיומו של יהי כבוד: ה' הושיעה, המלך יענו – ביום קראנו, ולא: המלך – יענו ביום קראנו.

מקום בפרשה יהושע לביא – מדריך טיולים

בחומר ובלבנים

"וַיִּמְרוּ אֶת חַיִּיהֶם בְּעֵבֶדָה קִשָּׁה בַחֲמֹר וּבִלְבָנִים" (שמות א, יד). חוֹמֶר הוא אדמה שניתן ליצור ממנה לבני בוץ, להבדיל מחימר שהוא סוג של אספלט שמבודד ממים "וַתִּקַּח לוֹ תִבַּת גִּמָּא וַתִּבְנֶה בָּהּ חֲמֹר וּבִלְבָנִים" (שמות ב, ג).

בניגוד ללבני אבן שיש להשקיע מאמץ רב ביצירתן על ידי סיתות, לבני בוץ קלות יחסית ליצירה. לוקחים את הבוץ ומכניסים אותו לתבנית, מייבשים בשמש והוא מוכן.

דא עקא, אבן עמידה מפני מים ובליה יותר מאשר בוץ, ולכן לבני בוץ מתאימות לבניה רק באזורים דלי משקעים. לחילופין צריך להשקיע מאמץ בהגנה עליהן, בדרך כלל היו בונים את הנדבך התחתני מאבן, נדבך שחם את זרם המים שעלול למוטט את הקיר, על גבי אותו נדבך הונחו נדבכים של לבני בוץ עד הגג, על הכותל היו מניחים יריעה שהגנה עליו מהתמוססות בגשם. קיר עשוי לבני בוץ הוא מבודד מצוין נגד חום וקור, לשם הקשחתו הלבנים, היו מערבים בחומר הגלמי חומרים שונים, כמו קש, שבדי חרס וכדומה. האם בנו בני ישראל את הפירמידות? המקרא לא מספר לנו על כך דבר. גם בתחילת הפרשה וגם בסופה מסופר על בניה בחומר ולא על בניה באבן.

לא רק במצרים בנו בלבני בוץ, הטכניקה היתה מוכרת גם בכנען, בשלשה מקומות בארץ ניתן לראות בניה מלבני בוץ באותה תקופה. בתל דן ישנו שער, השער השלם הקדום ביותר בעולם, הוא השתמר על ידי כך שכוסה כבר בעת העתיקה. בתל גזר נחשף חלק מהשער עשוי לבני בוץ, ועל ידו מגדלים עשויים אבן. באשקלון נמצא שער, אולם הקשת לא שרדה בשלמותה. בשלושת המקרים זו בניה מתקופת הברונזה, תקופה שקדמה להמצאת הברזל, מה שהגביל אז מאוד את הסיתות המדויק של האבן ליצירת קיר או קשת. המשותף לכל שלשת ערים אלו הוא שהן מוקמות באזורים רבי משקעים ולכן הבניה בלבני בוץ היתה אילוף ולא בחירה. אנו שומעים בתלמוד הירושלמי (מסכת יומא פרק ה) המספר על תפילתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים "ועל אנשי השרון היה אומר יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שלא יעשו בתיהן קבריהן", אם הוזק הכהן הגדול לעסוק בבעיה זו ברגעים הנעלים ביותר של השנה, סימן הוא שהיתה זו בעיה נפוצה. הסיבות לכך הן חומר הגלם הנפוץ ביותר בשרון, שהוא אדמה אדומה שנשטפת אליו מהרי השומרון, ומיעוט אבן, בעיקר כריכר שדורש שימוש במלט שלא היה נפוץ אז, ושיטפונות רבים שיצרו את הביצות המפורסמות שהיו לאורך מישור החוף.